

УДК 327.56:061.2(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v054.2025.27>**В. П. Кубко**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0433-2013>*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин та права
Національного університету «Одеська політехніка»*

БЕЗПЕКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ МІЖНАРОДНИХ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ВРЕГУЛЮВАННІ КОНФЛІКТІВ

Постановка проблеми. У сучасній системі міжнародних відносин, що характеризується зростанням конфліктності, ерозією традиційних механізмів безпеки та ускладненням процесів мирного врегулювання, важливого значення набуває діяльність недержавних акторів, зокрема міжнародних неурядових організацій (МНУО).

МНУО здійснюють багатовимірну діяльність, охоплюючи гуманітарну допомогу, захист прав людини, участь у процесах медіації, підтримка діалогу між сторонами, відновлення довіри та сприяння постконфліктному відновленню. Їхній внесок у сферу превентивної дипломатії, раннього реагування, збору доказів воєнних злочинів і моніторингу виконання міжнародних зобов'язань дедалі більше визнається як важливий елемент глобального управління безпекою. Водночас зростає потреба у критичному осмисленні ефективності, легітимності та меж їхнього впливу, особливо у контексті складних конфліктів, де державний суверенітет є особливо вразливим.

Приклад України, яка перебуває у стані повномасштабної війни, розпочатої російською федерацією, є показовим для аналізу безпекового потенціалу МНУО. У межах цього конфлікту вони не лише забезпечують гуманітарне реагування та правозахисну підтримку, а й активно долучаються до міжнародної адвокації, фіксації порушень міжнародного гуманітарного права, а також сприяють формуванню каналів комунікації між різними акторами. Водночас постають складні питання щодо прозорості, підзвітності, ефективної координації з національними інституціями, а також загроз політизації їхньої діяльності.

За таких умов дослідження безпекового потенціалу міжнародних неурядових організацій у врегулюванні конфліктів набуває особливої наукової та практичної значущості. Воно дозволяє не лише окреслити межі функціонування цих акторів у конфліктних середовищах, а й сприяти розробці більш ефективних механізмів взаємодії між державними та недержавними структурами у сфері глобальної та регіональної безпеки.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Питання сутності та функціонального наповнення діяль-

ності неурядових організацій знайшли широке відображення в працях як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. У роботах вітчизняних та іноземних авторів розкриваються питання формування міжнародних організацій в історичній ретроспективі та загалом засади їх функціонування (У. Бек, Д. Розенау, А. Гідденс, А. Токвіль, Д. Шміттер, Ю. Козак, О. Скрипник, В. Шамрай та ін.) Правові та безпекові аспекти діяльності МНУО висвітлюються такими вченими, як: Г. Моргентау, Д. Лікарчук, Д. Денисова, У. Ільницька, О. Кучик, О. Хар, О. Шуміло, М. Бучин, Л. Чернявська, І. Вахович, Д. Смолич та ін.

Варто підкреслити, що окремі аспекти діяльності міжнародних неурядових організацій залишаються недостатньо висвітленими в науковій літературі. Передусім це стосується потреби детальнішого аналізу функціональних особливостей МНУО у врегулюванні сучасних збройних конфліктів і запобіганні їх ескалації. Особливої актуальності ці питання набувають у контексті війни в Україні, яка стала тестом на ефективність та релевантність діяльності неурядових структур на глобальному рівні.

Метою дослідження є аналіз безпекового потенціалу міжнародних неурядових організацій у процесах врегулювання конфліктів, зокрема в умовах повномасштабної війни в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. На початку ХХІ століття структура світової політики зазнає суттєвих ускладнень, зумовлених посиленням взаємозалежності держав, транснаціоналізацією викликів і зростанням ролі недержавних акторів. Одне з провідних місць у цьому процесі посідають міжнародні неурядові організації (МНУО), які протягом останніх двох десятиліть заявили про себе як про впливову силу в системі сучасних міжнародних відносин. У багатьох сферах вони поступово витісняють традиційних суб'єктів – держави, міжурядові організації (МУО) та транснаціональні корпорації (ТНК).

Вчена Л. Чернявська виокремлює три ключові глобальні тенденції, що істотно вплинули на стрімку активізацію діяльності неурядових організацій упродовж ХХ – початку ХХІ століття.

Зокрема, йдеться про: поступове розмивання меж між внутрішньою та зовнішньою політикою, втрату державами монопольної ролі у міжнародному політичному процесі, загальну демократизацію глобального політичного простору [1, с. 8].

У цьому контексті особливої ваги набуває тенденція до зростання кількості МНУО, які формують складні транскордонні мережі співпраці, сприяють налагодженню горизонтальних зв'язків між громадянами різних країн і забезпечують передачу інформації, ідей та практик на глобальному рівні. На відміну від класичних суб'єктів міжнародних відносин, МНУО діють не лише в інтересах держав, а й представляють широкі верстви громадянського суспільства, що дозволяє їм бути ефективними посередниками в конфліктах, моніторами прав людини, адвокатами глобальної справедливості й партнерами міжурядових структур у врегулюванні криз.

Термін «неурядова організація» (*non-governmental organization, NGO*) увійшов до лексики міжнародної політичної науки лише після ухвалення Статуту Організації Об'єднаних Націй (ООН). Вперше це поняття було офіційно використано під час конференції в Сан-Франциско у 1945 році, коли виникла потреба чітко розмежувати в межах Статуту ООН участь міжурядових спеціалізованих установ і міжнародних приватних організацій [2].

У міжнародно-правовій практиці та в документах міжурядових інституцій термін «неурядова організація» найчастіше застосовується стосовно організацій, які не створені і не контролювані державами та мають міжнародний характер. Такий міжнародний характер, згідно з усталеною практикою, трактується як: а) здійснення діяльності, що охоплює кілька країн або регіонів; б) наявність членства, представництва або партнерських зв'язків у різних державах; в) спрямованість діяльності на вирішення глобальних або транскордонних проблем.

Зокрема, Резолюція 288 (X) Економічної та Соціальної Ради ООН (ECOSOC) від 27 лютого 1950 року визначає міжнародну НУО як будь-яку міжнародну організацію, що не заснована міжурядовою угодою. Таке трактування відповідає й усталеній практиці надання консультативного статусу при ООН на підставі Резолюції 1296 (XIV) від 1968 року, яка визначає принципи участі НУО у глобальних процесах, включно з питанням їхньої автономії від зовнішнього політичного керівництва [3].

Таким чином, в міжнародно-правовому контексті НУО розглядаються як недержавні інститути, спроможні діяти на міжнародному рівні, незалежно від того, чи мають вони членів із різних країн, чи здійснюють діяльність у багатьох юрисдикціях.

Звернення до положень Конвенції про визнання юридичними особами міжнародних неурядових організацій, ухваленої у Страсбурзі в 1986 році, дає змогу виокремити основні критерії, яким має відповідати міжнародна неурядова організація (ст. 1) [4]. Аналізуючи цю міжнародно-правову угоду, можна виокремити такі ознаки МНУО: неприбутковий характер діяльності; створення не на підставі міжурядового установчого акту; визнання щонайменше однією державою або надання консультативного статусу при міжнародній міжурядовій організації; наявність діяльності щонайменше у двох країнах; юридична адреса, функціонуюча система органів управління та контролю; дотримання у своїй роботі загальновизнаних міжнародних принципів і норм.

О.Ю. Хар запропонувала таке трактування: міжнародна неурядова організація – це особлива форма об'єднання представників громадянського суспільства різних країн світу, створена на основі установчих документів, зареєстрована відповідно до національного законодавства однієї держави, засновниками якої зазвичай є приватні чи недержавні юридичні особи, а діяльність відповідає принципам і нормам міжнародного права та не переслідує комерційної мети і відбувається на території не менш ніж двох держав [5, с. 96].

На думку В. Короткова, упродовж останніх десятиліть МНУО дедалі активніше виступають як самостійні та впливові суб'єкти внутрішньої і зовнішньої політики держав, а також міжнародних відносин загалом [6]. Їхній прямиий або опосередкований вплив відчутний практично в усіх сферах – від розв'язання гуманітарних криз і захисту прав людини до розробки стратегій сталого розвитку, безпеки та роззброєння. У деяких випадках окремі МНУО демонструють вищу ефективність та мобільність, ніж держави чи міждержавні утворення, особливо у ситуаціях конфлікту, надзвичайних гуманітарних обставин або загроз довіллю.

Вчені І. Вахович і Д. Смолич зауважують, що неурядові організації мають визначені цілі та функції, які конкретизуються залежно від виду їх діяльності і їх доцільно згрупувати на напрямками діяльності: соціальні, економічні, політичні та екологічні, які можуть поєднуватись залежно від спеціалізації роботи організації та змінюватись відповідно до викликів і потреб суспільного життя та їх членів [7].

Через значну варіативність форм і напрямів діяльності МНУО, їхня класифікація здійснюється на підставі низки різнорівневих критеріїв. Однією з базових підстав є сфера діяльності: на цій основі виокремлюють організації гуманітарного, екологічного, освітнього, правозахисного, медичного, культурного спрямування тощо. Інший критерій – географічний рівень активності, який охо-

плює як локальні, так і транснаціональні масштаби функціонування. Важливим також є ступінь автономності від державних і міжурядових структур, особливо коли йдеться про фінансування або стратегічну підтримку з боку офіційних інституцій.

У межах цього дослідження особливу увагу приділено тим міжнародним неурядовим організаціям, які залучені до вирішення конфліктів, підтримання миру та безпеки. Вибір таких організацій зумовлений їхнім впливом на глобальні політичні процеси, активною взаємодією з органами ООН, широкою мережею партнерів у різних країнах світу та усталеним статусом у сфері глобального врядування. Зокрема, більшість з цих організацій зазвичай мають консультативний статус при Економічній і соціальній раді ООН (ECOSOC), що свідчить про їхню визнану експертизу та спроможність до впливу на ухвалення міжнародно значущих рішень. Консультативний статус при ECOSOC дозволяє неурядовим організаціям брати участь у роботі органів ООН, виступати на сесіях, подавати доповіді, впливати на ухвалення рішень у гуманітарній, соціальній, правозахисній сферах. Статус надається відповідно до згаданої вище Резолюції 1296 (XIV) ECOSOC та підтверджується в офіційній базі даних ООН.

Серед найбільш впливових правозахисних МНУО варто згадати *Amnesty International* (Міжнародну амністію) [8] – організацію, засновану 1961 року, яка наразі об'єднує понад 7 мільйонів учасників і прихильників у понад 150 країнах та має спеціальний консультативний статус при ECOSOC. Її діяльність зосереджена на викритті фактів порушення прав людини, інформаційній кампанії на підтримку «в'язнів совісті» – осіб, позбавлених волі через свої політичні або релігійні переконання, етнічну приналежність чи гендерну ідентичність.

Організація регулярно публікує звіти ((наприклад, *Russia's aggression in Ukraine* (серія звітів, 2022–2024)) щодо порушень міжнародного гуманітарного права, зокрема фіксує атаки на цивільне населення, використання заборонених видів зброї. Її звіти, зокрема щодо ЗСУ, викликали широкий міжнародний резонанс і фахову дискусію стосовно методології оцінок у воєнних умовах.

Ще одним важливим гравцем у правозахисній сфері є *Міжнародне товариство з прав людини* (*International Society for Human Rights, ISHR*) [9], засноване у 1972 році. Основна мета цієї організації полягає у зміцненні міжнародної солідарності в питаннях прав людини, забезпеченні обміну знаннями та підтримці ненасильницьких ініціатив у сфері захисту прав і свобод. ISHR має регіональні представництва більш як у 20 країнах, включно з Україною. Ця організація має спеціальний консультативний статус при ECOSOC та активно бере участь у міжнародних правозахис-

них форумах, готує доповіді до ООН і проводить моніторинг прав людини у різних країнах.

Також слід виокремити діяльність *Міжнародної федерації з прав людини* (*Fédération internationale des ligues des Droits de l'Homme, FIDH*) [10], яка функціонує як глобальна мережа з понад 180 правозахисних організацій у більш ніж 110 державах. FIDH сприяє захисту правозахисників, протидії безкарності, просуванню гендерної рівності, захисту мігрантів та контролю за дотриманням прав людини у збройних конфліктах і кризових ситуаціях. Має загальний консультативний статус (*General consultative status*) – один із найвищих рівнів визнання в системі ООН серед НУО.

У контексті захисту прав людини особливу увагу варто приділити низці авторитетних міжнародних неурядових організацій. Зокрема, *Всесвітня організація проти тортур* (*World Organization Against Torture, WOAT*) координує діяльність приблизно 300 партнерських структур, що зосереджені на запобіганні катуванням, позасудовим стратам, насильницьким зникненням і проявам нелюдського або принизливого поведіння. Також має спеціальний консультативний статус та активно взаємодіє з Комітетом ООН проти катувань. Водночас *Міжнародна асоціація юристів* (*International Bar Association, IBA*), яка об'єднує понад 190 юридичних об'єднань із 170 держав, сприяє утвердженню верховенства права та правосуддя як чинника глобального миру [11]. IBA має спеціальний консультативний статус та залучена до правових ініціатив та консультацій у межах ECOSOC.

У свою чергу, організація *Наглядова рада з прав людини* (*Human Rights Watch, HRW*) [12] активно працює у понад 70 країнах світу, фіксуючи та оприлюднюючи випадки порушення прав людини. HRW має спеціальний консультативний статус та бере участь у засіданнях ООН і подає доповіді через механізми прав людини. Ця організація здійснює постійний моніторинг дотримання прав людини в зоні бойових дій, зосереджуючись на випадках бомбардувань цивільних об'єктів, тортур, депортацій, сексуального насильства тощо. Наприклад, *World Report 2023: Ukraine* (січень 2023) – висвітлює сексуальне насильство, примусове переміщення, тортури [13] та *Russia's Forces Executed Surrendered Ukrainian Soldiers* (травень 2024) – описує випадки страти полонених [14].

У сфері охорони здоров'я та медичної гуманітарної допомоги діють численні міжнародні неурядові ініціативи, серед яких варто виокремити організацію «*Лікарі світу*» (*Doctors of the World / Médecins du Monde, MdM*) [15], яка реалізує свої програми в регіонах конфліктів та серед спільнот біженців, створюючи медичну інфраструктуру та надаючи допомогу вразли-

вим групам населення у більш ніж 80 країнах. Взаємодіє з ООН, але не має формального статусу. Після 24 лютого 2022 року організація значно розширила свою присутність в Україні, зосередивши ресурси на підтримці системи охорони здоров'я, наданні медичної та психологічної допомоги населенню, що постраждало від воєнних дій. Основні напрями роботи: 1) MdM організовує мобільні медичні команди (Mobile Health Units), які працюють у прифронтових районах Донецької, Харківської, Миколаївської, Запорізької та Херсонської областей; 2) надає психологічну допомогу внутрішньо переміщеним особам, зокрема дітям, жінкам та людям похилого віку; 3) співпрацює з українськими партнерами для зміцнення спроможності місцевих лікарень та медичних пунктів.

«Лікарі без кордонів» (*Médecins Sans Frontières, MSF*) [16] – незалежне глобальне об'єднання медичних працівників – надає екстрену допомогу у надзвичайних ситуаціях, зокрема в умовах війни, епідемій і природних катастроф. Хоча MSF переважно дотримується нейтралітету, вона має визнаний статус, що дозволяє взаємодію з ECOSOC. MSF активно працювала в Україні з 2014 року, проте після початку повномасштабного вторгнення масштаби її участі істотно зросли. Організація реалізовує низку медичних та логістичних програм, спрямованих на зменшення впливу війни на цивільне населення. У тому числі MSF запустила спеціальні медичні потяги, обладнані як пересувні шпиталі, які здійснюють евакуацію поранених із прифронтових територій до більш безпечних регіонів. MSF є однією з найбільш технічно підготовлених організацій на місцях. Її нейтральність та професійність забезпечують довіру як серед населення, так і серед локальних партнерів.

У гуманітарному секторі особливо помітною є діяльність *Міжнародного комітету Червоного Хреста, МКЧХ (International Committee of the Red Cross, ICRC)* [17], який надає допомогу жертвам воєн і насильства, водночас поширюючи міжнародне гуманітарне право й сприяючи його імплементації на національному рівні. Не має консультативного статусу при ECOSOC у традиційному розумінні, але має унікальний міжнародно-правовий мандат, закріплений у Женевських конвенціях. Тобто ICRC є спеціалізованим гуманітарним суб'єктом, який має статус спостерігача при Генеральній Асамблеї ООН і постійного партнера багатьох структур ООН, зокрема Управління Верховного комісара з прав людини (OHCHR), UNHCR, ОСНА та ін. Його роль формально не оформлена через ECOSOC, оскільки він діє відповідно до міжнародного гуманітарного права, а не як звичайна неурядова організація.

МКЧХ офіційно працює в Україні з 2014 року, проте після 2022 року організація зазнала як масштабування своєї присутності, так і хвилі критики щодо ефективності її діяльності. Організація координує роботу з пошуку осіб, зниклих унаслідок бойових дій, і веде перемовини про доступ до військовополонених, проводить тренінги для українських військових, поліції та органів влади з метою дотримання Женевських конвенцій. МКЧХ зазнав критики в українському суспільстві, зокрема за неефективну комунікацію щодо доступу до українських військовополонених. Водночас організація продовжує реалізовувати масштабні гуманітарні програми по всій території України та надавати технічну допомогу українському Червоному Хресту.

Сфера миротворчості та безпеки, яка є ключовою у цьому дослідженні, представлена такими організаціями, як *Міжнародне бюро миру (International Peace Bureau, IPB)* [18], що виступає за пріоритет роззброєння задля досягнення сталого розвитку та соціальних змін. IPB – одна з найстаріших миротворчих організацій світу (створена 1891 року, лауреат Нобелівської премії миру). Має спеціальний консультативний статус та тривалу історію співпраці з ООН з питань роззброєння. Щодо діяльності в контексті війни в Україні, то IPB виступає з регулярними закликами до припинення вогню, дипломатичного врегулювання конфлікту, а також засуджує агресію росії проти України. У 2022–2024 роках IPB підтримала низку конференцій і вебінарів за участю українських миротворців, волонтерів, громадських організацій, які прагнуть представити альтернативне бачення миру. По суті, IPB відіграє роль глобального рупора миру, але має обмежену безпосередню присутність в Україні. Її вплив переважно зосереджений на адвокації, академічному і громадському діалозі навколо мирного врегулювання.

Організація «Світ без воєн і насильства» (*World without Wars and Violence, WwW*) [19] – міжнародний гуманістичний рух, створений у 1995 році, що діє через мережу волонтерів у понад 40 країнах. Його місія – просування ненасильства, культури діалогу, роззброєння та мирного співіснування. Україна була включена до маршрутів попередніх глобальних маршів, а під час війни представники WwW виступали з кампаніями солідарності з українським народом. Публікації на платформах руху містили заклики до негайного припинення війни, наголошували на руйнівних наслідках як для України, так і для світового мирного порядку. Поширення освітніх матеріалів про ненасильство, підтримка місцевих ініціатив у країнах, що приймають українських біженців (наприклад, у Польщі, Чехії, Іспанії).

Хоча організація не має сталої присутності в Україні, проте активно підтримує українське мирне населення на міжнародному рівні через кампанії солідарності, залучення до мирного діалогу та промоцію гуманістичних підходів.

Варто згадати і ініціативу «Перемога без війни» (*Win Without War*) [20], це різноманітна мережа активістів та організацій, які працюють над більш мирною та прогресивною зовнішньою політикою США. Вона створена після подій 11 вересня 2001 року та виступає проти військових рішень глобальних проблем і просуває концепцію «розумної безпеки». *Win Without War* рішуче засудила повномасштабне вторгнення РФ, підтримала суверенітет України та визнала право на самозахист. Організація наполягає, що допомога Україні має супроводжуватись паралельними зусиллями з дипломатії та уникнення ескалації конфлікту на рівні НАТО-росія. Також *Win Without War* має вплив у формуванні громадської думки в США, зокрема серед прогресивних політиків. Її діяльність щодо України зосереджена на адвокації проти надмірної милітаризації та за мирне вирішення конфлікту на умовах поваги до міжнародного права. У зв'язку з недавніми обстрілами іракських баз, що обслуговують сили США, *Win Without War* активно закликає до негайного припинення ескалації в регіоні та повернення до дипломатичного формату вирішення конфлікту. *Win Without War* та *World Without Wars and Violence* є переважно адвокаційними мережами і вони не мають консультативного статусу при ECOSOC.

Міжнародна асоціація з кримінального права (*International Association of Penal Law*), заснована у 1924 році, є впливовою МНУО, що займається розробкою принципів застосування міжнародного кримінального права. Її діяльність охоплює формування науково обґрунтованих рекомендацій з урахуванням еволюції національного законодавства та здобутків сучасної науки, а також організацію міжнародних конференцій і семінарів, присвячених актуальним питанням у цій сфері [21, с. 139]. Має спеціальний консультативний статус при ECOSOC. Асоціація бере участь у розвитку міжнародного кримінального права, у тому числі співпрацює з ООН у межах розробки стандартів правосуддя та кримінального процесу.

Попри те, що більшість міжнародних організацій, особливо неурядових, дотримуються принципу нейтральності та не втручаються безпосередньо у перебіг збройних конфліктів, їхня присутність у зонах бойових дій може мати важливе значення. Вони забезпечують зв'язок між противоборчими сторонами, координують гуманітарну допомогу для цивільного населення, здійснюють моніторинг порушень прав людини та збирають

доказову базу для подальших міжнародних судових процесів. Завдяки накопиченому досвіду, міжнародні організації ефективно реалізують програми з надання гуманітарної, медичної, інформаційної, аналітичної та правозахисної підтримки, а також часто співпрацюють із міжнародними фінансовими установами, які забезпечують фінансування їхньої діяльності.

У випадку України, яка зазнала масштабної агресії з боку російської федерації, участь міжнародних організацій набула особливої ваги. Вони реалізують свої мандати через низку функціональних напрямів: миротворчий (у вигляді посередництва або сприяння переговорам), дослідницько-аналітичний, інформаційно-просвітницький, гуманітарний, медичний, правозахисний та екологічний. Такий комплексний підхід дозволяє не лише пом'якшити гуманітарні наслідки війни, а й закласти основи для тривалого миру.

Висновки та перспективи подальших пошуків. Процеси глобалізації та інтернаціоналізації значним чином розширили можливості для діяльності неурядових акторів, фактично усунувши жорсткі межі між національним і міжнародним рівнями. У сучасному світі МНУО стали не лише каналом комунікації між владою та громадянським суспільством, а й каталізатором політичних рішень на глобальній арені. Їхня багатофункціональна природа дає змогу ефективно діяти у різноманітних сферах – правозахисній, екологічній, медичній, гуманітарній, миротворчій тощо, – що робить міжнародні неурядові організації важливим інструментом формування та реалізації сучасного міжнародного порядку.

Попри обмежену ефективність окремих механізмів у врегулюванні збройних конфліктів у глобальному вимірі, міжнародні організації залишаються важливими інструментами системи підтримання миру. Їхня діяльність демонструє потенціал для запобігання ескалації, просування дипломатичних рішень, а також сприяння постконфліктному відновленню. У цьому контексті надзвичайно важливо переосмислювати і вдосконалювати міжнародні підходи до реагування на конфлікти, впроваджуючи нові стратегії, інструменти та формативні взаємодії на засадах партнерства, солідарності та верховенства міжнародного права.

Сучасна безпекова ситуація, що склалася в Україні внаслідок повномасштабного вторгнення росії, вимагає застосування всього спектра можливих механізмів міжнародного врегулювання. Активне залучення міжнародних організацій, їхня ефективна взаємодія з українським урядом, місцевими громадами та національними громадськими об'єднаннями є ключовою умовою для стабілізації ситуації, забезпечення стійкого миру та відновлення територіальної цілісності держави.

На нашу думку, подальші дослідження доцільно зосередити на механізмах координації між МНУО, державними та міжурядовими структурами та на оцінці довгострокової ефективності миротворчих і гуманітарних програм МНУО. У перспективі надзвичайно важливим видається вивчення локального сприйняття МНУО в країнах, які зазнали збройної агресії, а також розробка нових моделей участі громадянського суспільства в процесах мирного врегулювання.

Література

1. Чернявська Л. Н. Суб'єктність міжнародних неурядових організацій у світовій політиці: дис. ... канд. пол. т. наук: 23.00.04 / Київ. нац. ун-т м. Т. Шевченка. Київ, 2007. 235 с.
2. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду (1945). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text (дата звернення: 20.06.2025).
3. Resolution № 1296 (XIV) of Economic and Social Council. Arrangements for Consultation with Non-Governmental Organizations, 23.05.1968. URL: <http://www.un-documents.net/1296.htm> (дата звернення: 20.06.2025).
4. Європейська конвенція про визнання юридичними особами міжнародні неурядові організації від 24.04.1986 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_683 (дата звернення: 21.06.2025).
5. Хар О.Ю. Класифікація міжнародних неурядових організацій: ключові функціональні особливості. *Регіональні студії: наук. журн. ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*. 2019. № 18. С. 94–99.
6. Коротков Д. Міжнародні неурядові організації: характер впливу на сучасні міжнародні відносини. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2022. № 3 (14). DOI: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2022-03-18-30> (дата звернення: 21.06.2025).
7. Вахович І., Смолич Д. Неурядові організації: сутність поняття, ознаки, цілі та функції. *Економіка та суспільство*. 2022. (46). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-31> (дата звернення: 22.06.2025).
8. Amnesty International. URL: <https://www.amnesty.org/en/who-we-are/> (Last accessed: 21.06.2025).
9. International Society for Human Rights. URL: <https://ishr.org/> (Last accessed: 24.06.2025).
10. Fédération internationale des ligues des Droits de l'Homme. URL: <https://www.fidh.org/fr/> (Last accessed: 21.06.2025).
11. International Bar Association. URL: <https://www.ibanet.org/> (Last accessed: 21.06.2025).
12. Human Rights Watch. URL: <https://www.hrw.org/> (Last accessed: 21.06.2025).
13. World Report 2023. URL: https://www.hrw.org/world-report/2023/country-chapters/ukraine?utm_source=chatgpt.com (Last accessed: 21.06.2025).
14. Russia's Forces Executed Surrendered Ukrainian Soldiers. URL: <https://surli.cc/kahlnu> (Last accessed: 21.06.2025).
15. Doctors of the World. URL: <https://doctorsoftheworld.org/> (Last accessed: 21.06.2025).
16. Médecins Sans Frontières. URL: <https://www.msf.org/> (Last accessed: 21.06.2025).
17. International Committee of the Red Cross. URL: <https://www.icrc.org/en> (Last accessed: 21.06.2025).
18. International Peace Bureau. URL: <https://ipb.org/> (Last accessed: 21.06.2025).
19. World without Wars and Violence. URL: <https://worldwwars.org/> (Last accessed: 21.06.2025).
20. Win Without War. URL: <https://winwithoutwar.org/> (Last accessed: 21.06.2025).
21. Краснікова О.В. Роль міжнародних неурядових організацій у механізмі імплементації міжнародних норм. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету : серія: Право* / гол.ред. Ю.М. Бисага. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2016. Т. 2. Вип. 39. С. 137–140.

Анотація

Кубко В. П. Безпековий потенціал міжнародних неурядових організацій у врегулюванні конфліктів. – Стаття.

Розглянуто безпековий потенціал міжнародних неурядових організацій (МНУО) у процесах врегулювання збройних конфліктів в умовах трансформації сучасної системи міжнародних відносин. Зроблено акцент на розширенні ролі недержавних акторів у сфері глобального управління безпекою, зокрема через їхню участь у гуманітарних, правозахисних, медичних, аналітичних, моніторингових та миротворчих ініціативах. Значна увага приділяється сучасним викликам, які постають перед МНУО в умовах повномасштабної війни росії проти України. У цьому контексті аналізується специфіка діяльності неурядових організацій, таких як Amnesty International, Human Rights Watch, «Лікарі без кордонів», Міжнародне бюро миру та ін., які здійснюють правозахисну, медичну та аналітичну роботу як усередині держав, так і на глобальному рівні.

У центрі дослідження – потенціал МНУО у підтриманні миру, запобіганні ескалації конфліктів, фіксації порушень міжнародного гуманітарного права, наданні допомоги постраждалим та сприянні формуванню міжсекторального діалогу. Розкрито ключові правові основи функціонування МНУО та їхнє нормативне закріплення у міжнародних документах, зокрема в межах системи ООН. Підкреслюється роль таких організацій як самостійних суб'єктів глобального управління, здатних впливати на вироблення рішень у сфері безпеки, прав людини та гуманітарного реагування. На прикладі України показано, як міжнародні неурядові організації можуть доповнювати діяльність державних структур у сфері безпеки, надаючи критично важливу підтримку в умовах воєнної кризи.

Зроблено висновок, що активізація діяльності МНУО та формування ефективних механізмів взаємодії з урядами та міжурядовими організаціями є ключовим чинником у досягненні стійкого миру. У статті підкреслюється потреба в переосмисленні стратегій миротворчої діяльності з урахуванням зростаючої ролі неурядового сектора.

Ключові слова: міжнародні неурядові організації, конфлікт, безпека, миротворчість, гуманітарна допомога, права людини.

Summary

Kubko V. P. The security potential of international non-governmental organizations in conflict resolution. – Article.

The article examines the security potential of international non-governmental organizations (INGOs) in the processes of armed conflict resolution amid the transformation of the modern system of international relations. The author emphasizes the expanding role of non-state actors in the field of global security governance, particularly through their involvement in humanitarian, human rights, medical, analytical, monitoring, and peacebuilding initiatives. Special attention is given to the current challenges facing INGOs in the context of Russia's full-scale war against Ukraine. Within this framework, the article analyzes the specific activities of organizations such as Amnesty International, Human Rights Watch, Médecins Sans Frontières, and the International Peace Bureau, which carry out human rights, medical, and analytical work both within individual states and at the global level.

The core focus of the study is the capacity of INGOs to contribute to peacekeeping, prevent conflict escalation, document violations of international humanitarian law, provide assistance to victims, and foster intersectoral dialogue. The article explores the key legal foundations of INGO operations and their normative enshrinement in international instruments, particularly within the framework of the UN system. The role of these organizations is highlighted as independent actors of global governance capable of influencing decision-making in areas of security, human rights, and humanitarian response. Using the example of Ukraine, the author demonstrates how INGOs can complement the efforts of state structures in the security sector by providing critical support during wartime.

It is concluded that the activation of INGO activities and the development of effective mechanisms for interaction with governments and intergovernmental organizations are essential factors for achieving sustainable peace. The article underscores the need to rethink peacebuilding strategies in light of the growing influence of the non-governmental sector.

Key words: international non-governmental organizations, conflict, security, peacebuilding, humanitarian aid, human rights.

Дата надходження статті: 02.06.2025

Дата прийняття статті: 17.06.2025

Опубліковано: 10.09.2025